

Рецензия

относно процедура за присъждане на образователната и научна степен „доктор по психология”

на дисертационен труд на тема „Влиянието на личността на учителя върху резилианса при ученици с ADHD синдром в Израел”

Професионално направление: 3.2. „Психология“

Докторска програма: „Педагогическа и възрастова психология“

Докторант: Набил Али, ВСУ „Черноризец Храбър”, Катедра „Психология”

Научен ръководител: доц. д-р Миглена Кръстева

Рецензент: проф. д-р Ваня Господинова Христова, съгласно Заповед на Ректора на ВСУ „Черноризец Храбър” № 894 от 25.11.2024 г.

I. ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Учителската професия се отнася към типа професии “човек-човек“ или т.нар. “комуникативни професии“. Характерът на всяка професия се определя от основни показатели, като цел, обект, условия и средства на работа. Ако се приеме, че целта или крайният продукт на професионалния труд на учителите е изграждането на личността на ученика с формирането на неговите познавателна, емоционална и волева сфери, то обектът му – ученикът е един от най-значимите, сложни и многофункционални аспекти на неговия труд. Условията и средствата, които се използват при осъществяването на учителската професия имат социален характер и допринасят за успешното изграждане и развитие на личността на учениците. Именно личността на учителя в комбинация с присъщите за тази професия професионално-педагогически качества е основният инструмент при осъществяването на професионалната дейност на учителите.

От тази гледна точка дисертационният труд на Набил Али разглежда актуална и значима проблематика, както в национален, така и в глобален аспект, а именно да се проучи връзката между мотивацията, удовлетвореността и организационната ангажираност на учителите и тяхното влияние върху възпитанието и насърчаването на психическата устойчивост на учениците в началните и средни училища в арабското общество в Израел.

Дисертационният труд на Набил Али е в обем от 146 страници, като съдържанието е структурирано в увод, шест глави, заключение, библиография и 5 приложения. Представени са 14 таблици и 4 фигури. Цитирани са 338 източника на латиница. Във въведението е представена аргументацията за избора на изследователската проблематика, както и ролята на разглеждания проблем в теоретичен и практико-приложен аспект.

Дефинирани са необходимите за дисертационното изследване параметри, а именно обект и предмет на изследване, основната цел на дисертационния труд и поставените за решаване задачи. Източниците са използвани коректно с прецизно оформени позовавания.

II. ХАРАКТЕРИСТИКА И ОЦЕНКА НА СЪДЪРЖАНИЕТО НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Структурата на дисертацията е логически изградена и подчинена на цялостното разработване на изследователския проблем, на проверката на поставената изследователска хипотеза и произтичащите от нея изследователски въпроси.

Във „**Въведението**“, което е и първа глава са представени аргументацията за избора на изследователската проблематика, както и ролята на разглеждания проблем в теоретичен и практико-приложен аспект.

Във втора глава „**Цел, въпроси и хипотези на изследването**“, са дефинирани необходимите за дисертационното изследване параметри, а именно обекта и предмета на изследване, основната цел и хипотези на дисертационния труд, както и поставените за решаване задачи.

Трета глава „**Обзор на литературата**“ е теоретична. В първият параграф са представени теоретичните постановки концептуализиращи мотивацията, като конструкт на трудовата дейност. Посочени са и теориите и детерминантите разглеждащи нейното зараждане. Специално място е отделено на мотивацията за работа сред учителите.

Във вторият параграф е направен обстоен преглед на класическата и съвременната литература в областта на удовлетвореността от труда, чиято цел е систематизирането на наличното научно познание относно природата, структурата, механизмите и детерминантите на конструкта. Представени са и основните изследователски перспективи на удовлетвореността от труда – дефиниции, направления в нейното изследване, както и основните теории. Акцентирано е и върху удовлетвореността от учителския труд и нейните проявления.

Третият параграф е посветен на организационната ангажираност, като ключов фактор свързан с протичането на организационната динамиката в организациите. Посочени са организационната ангажираност на учителите, връзката между мотивацията, удовлетвореността от работата и организационната ангажираност, както и организационната подкрепа.

В следващите три параграфа са разгледани психическата устойчивост, описана като личностна черта свързана със справянето със стресови ситуации, като са посочени и нейните характеристики и компоненти. Описани са и характерните особености, причини, начини на диагностициране и методи на лечение на деца с хиперактивност и дефицит на вниманието. В последният параграф е разгледано влиянието на

мотивацията, удовлетвореността и организационната ангажираност на учителите върху развитието на психическата устойчивост на учениците.

Четвърта глава **„Методология на изследването“** е посветена на методологията и методиката на емпиричното изследване. Прецизно са формулирани целта, задачите, предмета на изследването, хипотезите и методите за анализ на данните. Извадката на изследваните лица включва 150 арабски учители, мъже и жени, които преподават в пет начални и средни училища. Те са ранжирани в различни възрастови групи, семейно положение и степен на образование.

За събиране на необходимата информация са използвани въпросници изследващи удовлетвореността от труда, организационната ангажираност, мотивацията за работа и психическата устойчивост. Получените резултати са представени и графично, а анализите са въз основа на статистическа обработка осъществена чрез SPSS.

В пета глава **„Резултати от изследването“** и шеста глава **„Обсъждане и заключение“** е направен анализ на получените резултати. Описани са променливите обект на изследване в дисертацията, както и взаимовръзките между тях.

Получените резултати са интерпретирани от гледна точка на степента, в която потвърждават хипотезите. Въз основа на това са изведени изводи и са предложени възможности за практически приложения на резултатите от дисертационното изследване.

Изложението е написано логично, а докторантът демонстрира познаване на проблематиката и умения за логическа връзка между теоретичния подход и решаването на практическите въпроси.

В заключението е направено обобщение на получените резултати от дисертационното изследване. Посочените изводи следват от текста, логични са и са пряко обвързани с конкретната проблематика.

III. АВТОРЕФЕРАТ И ПУБЛИКАЦИИ ПО ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Авторефератът към дисертационния труд вярно и точно отразява дисертационния труд, а публикациите по него са достатъчни и включват съществени страни от работата на докторанта.

Авторското участие в получаването на **приносите** в дисертационния труд са адекватно отразени:

➤ Въз основа на проведеното изследване, се достига до по-задълбоченото разбиране на начините по които учителите, биха могли да подпомогнат ученици с ADHD с акцент насърчаване на тяхната психическа устойчивост.

➤ Идентифицирани са фактори, като удовлетвореност от труда при учителите, тяхната организационна ангажираност и емоционална подкрепа, които значително повлияват върху успеха на учениците с ADHD.

➤ В резултат на проведеното емпирично изследване е установено, че подкрепата от страна на учителите е позитивен предиктор, повлияващ чувството за самоефективност и психическа устойчивост на учениците с ADHD.

➤ Резултатите от проведеното емпирично изследване запълват съществуващ дефицит по отношение на каузалната връзка между личността на учителя и неговото влияние върху протичането на учебната динамика в класната стая.

➤ Практико-приложната значимост на дисертацията се изразява в това, че резултатите от проведеното дисертационно изследване могат да се прилагат на практика от всички работещи в сферата на образованието, както и от институции занимаващи се с разглежданата проблематика.

По дисертационния труд има посочени три публикации, в които са представени съществени части от труда.

IV. КРИТИЧНИ БЕЛЕЖКИ И ПРЕПОРЪКИ:

По същностните страни на основните тези и тяхното доказване в дисертацията нямам критични бележки. В хода на разработването на дисертационния труд и в качеството ми на рецензент, докторанта се постара добросъвестно да отрази направените бележки.

V. ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Представеният дисертационен труд на **Набил Али** има характер на самостоятелно научно изследване. С него авторът разкрива своите задълбочени теоретични познания и умения за провеждане и интерпретиране на емпирични изследвания. Дисертацията съдържа приноси както в теоретичен, така и в практико-приложен аспект.

Въз основа на изложеното по-горе, предлагам на уважаемите членове на Научното жури да присъдят образователната и научна степен „доктор“ на Набил Али по „Педагогическа и възрастова психология“ професионално направление 3.2. „Психология“.

гр. Варна
05.12.2024 г.

Рецензент:
(проф. д-р Ваня Христова)